

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5Cdo/207/2018
Identifikačné číslo spisu:	9018200105
Dátum vydania rozhodnutia:	29.10.2019
Meno a priezvisko:	JUDr. Helena Haukvitzová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2019:9018200105.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v konaní o výkon rozhodnutia o úprave styku otca s maloletými deťmi O. M., narodeným XX.C. XXXX a EG., narodenou XX.W. S., bývajúcimi u matky, zastúpenými kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Košice, so sídlom v Košiciach, Staničné nám. č. 9, deti rodičov - A.j, trvalým pobytom v L., TZ. zastúpenou advokátkou JUDr. Ivetou Rajtákovou, so sídlom v Košiciach, Štúrova ulica č. 20, a D. trvalým pobytom v L., zastúpeného JUDr. Kristínou Piovarčiovou, advokátkou so sídlom v Košiciach, Štúrova ulica č. 20, vedenom na Okresnom súde Košice II pod sp.zn. 23Em/10/2014, o dovolaní povinnej (matky) proti uzneseniu Krajského súdu v Košiciach z 31.augusta 2016, sp.zn. 8CoP/131/2016, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

Okresný súd Košice uznesením z 18. januára 2016 č.k. 23 Em/10/2014- 70 uložil matke maloletých detí pokutu 200 € s povinnosťou zaplatiť ju do 15 dní od právoplatnosti tohto uznesenia na účet Okresného súdu Košice II. Rozhodnutie odôvodnil tým, že matka maloletých detí bola na dobrovoľné plnenie povinnosti vyplývajúcej jej z právoplatného a vykonateľného rozsudku Okresného súdu Košice I z 27. februára 2014 č.k. 18C/83/2010- 269 (ďalej len „rozhodnutie súdu“) vyzvaná, vo vykonávacom konaní jej už bola súdom uložená pokuta, napriek tomu matka naďalej znemožňuje otcovi v styku s maloletými deťmi a rozhodnutie súdu nerešpektuje, preto jej súd opakovane uložil ďalšiu pokutu 200 €.

2. Na odvolanie povinnej (matky) Krajský súd v Košiciach uznesením z 31. augusta 2016, sp.zn. 8CoP/131/2016 uznesenie súdu prvej inštancie potvrdil [§ 387 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“) v spojení s § 387 ods. 2 CSP]. Na zdôraznenie správnosti odvolaním napadnutého rozhodnutia súdu prvej inštancie uviedol, že povinná minimálne štyri roky nerešpektuje vykonateľné rozhodnutie súdu o úprave styku otca s maloletými deťmi. Je absolútne neakceptovateľné, že povinná znemožňuje styk otca s maloletými deťmi a nerešpektuje súdne rozhodnutie ani potom, čo jej už bola uložená pokuta 200 € za neplnenie toho istého súdneho

rozhodnutia. Pokuta je najmiernejším prostriedkom, ako v tomto prípade prinútiť povinnú rešpektovať právoplatné a vykonateľné rozhodnutie súdu. Odvolací súd nemohol rozhodnúť v zmysle návrhu povinnej a uložení pokutu zrušiť len preto, že maloleté deti podľa tvrdenia povinnej odmietajú sa stretávať s oprávneným. Dodal, že v tomto štádiu konania odvolací súd nepreskúma vecnú správnosť súdneho rozhodnutia (o úprave styku otca s maloletými deťmi) a pokiaľ nedošlo k jeho zmene alebo zániku, účastníci konania sú povinní podrobiť sa tomuto rozhodnutiu. Poznamenal, že povinná bola poučená o následkoch neuposlúchnutia výzvy a po jej doručení mala zvážiť, či bude oprávnenému naďalej brániť v styku s maloletými deťmi na základe dôvodov, ktoré nepreukázala a nie sú jednoznačné. O neschopnosti povinnej predložiť relevantné dôkazy pre zamietnutie návrhu na výkon rozhodnutia svedčí aj skutočnosť, že povinná dosiaľ nepodala návrh na zmenu úpravy styku otca s maloletými deťmi. Z ustálenej súdnej praxe nepochybne vyplýva, že dieťa sa identifikuje s názorom toho rodiča, v ktorého bezprostrednej starostlivosti sa nachádza, preto je potrebné pre zdravý a harmonický vývoj osobnosti maloletých detí konštruktívne, vecne a racionálne pristupovať k budovaniu vzťahu otca s maloletými deťmi. Používať dieťa ako nástroj na riešenie problémov, prípadne ako nástroj odplaty bez rešpektovania potrieb dieťaťa citlivým prístupom, je nezodpovedné a môže sa neskôr negatívne prejaviť v jeho psychickom vývine. Pokutu podľa platnej právnej úpravy je možné uložiť aj opakovane až do výšky 1000 € (§ 382 ods. 1 CSP), súd môže požiadať príslušný orgán o zastavenie výplaty rodičovského príspevku alebo prídavku na dieťa, alebo prinútiť k odňatiu dieťaťa povinnej a k jeho odovzdaniu otcovi na čas vymedzený v rozhodnutí súdu o úprave styku (§ 386 ods. 1, 2 CSP). Vzhľadom na opakované porušenie súdneho rozhodnutia a na súčasné zákonné možnosti je zjavné, že postup súdu prvej inštancie bol nielen vecne správny, ale aj značne mierny. Povinná môže prispieť k zdravému a harmonickému vývoju maloletých detí tým, že zaujme konštruktívny, vecný a racionálny prístup k budovaniu vzťahu otca s maloletými deťmi. Opačným prístupom maloleté deti ochudobňuje a sťažuje im situáciu, do akej sa dostávajú v dôsledku nezhôd a konfliktov medzi rodičmi. Obidvaja rodičia by sa mali snažiť o také usporiadanie vzťahov a také správanie, ktoré eliminuje nepriaznivé dôsledky naštrbeného vzťahu.

3. Proti tomuto rozhodnutiu odvolacieho súdu podala dovolanie matka maloletých detí (ďalej len „dovolatelka“). Prípustnosť dovolania odôvodnila jednak ustanovením § 420 písm. f/ CSP [jeho porušenie videla v tom, že súd prvej inštancie nedostatočne zistil skutkový stav veci, pretože nevykonával dokazovanie výsluchom maloletých detí za účelom zistenia ich postoja k danej veci, spravoval sa len tvrdením otca. Povinná argumentovala tým, že maloleté deti sa vzpierajú ďalším stretnutiam s otcom a otvorene prejavujú nechúť v tomto pokračovať, pričom ona ako povinná ich neovplyvňuje, stretnutia s oprávneným nezakazuje] a ustanovením § 421 ods. 1 písm. b/ CSP [namietala nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom, tento mal vysloviť, že v konaní o výkon rozhodnutia vo veciach maloletých nie je potrebné, ani možné zisťovať a rešpektovať názor maloletých detí, starostlivosti o ktoré sa vykonávané rozhodnutie týka a v takomto konaní súd nemá, nemôže a nemusí skúmať, či výkon rozhodnutia je v najlepšom záujme maloletých detí]. Povinná naopak má za to, že prvoradým hľadiskom (aj tohto konania) je záujem maloletého dieťaťa pri rozhodovaní vo všetkých veciach, ktorého sa ho týkajú podľa čl. 5 vety prvej zákona o rodine ako aj článku 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa, ktoré je bezpodmienečné a neumožňuje taký výklad, aký si osvojil odvolací súd. Vo veci nadradenia záujmu maloletého dieťaťa pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa maloletých detí bolo poukázané na viaceré rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva (Nuutinen proti Fínsku č. 32842/96, § 110, Voleský proti Českej republike č. 63267/00, § 102 29. jún 2004). Ďalej bolo poukázané na právny názor, podľa ktorého „najlepší záujem dieťaťa môže v závislosti na svojej povahe a závažnosti prevážiť nad záujmom rodiča (Fiala proti Českej republike, rozsudok z 18. januára 2016, ods. 96).“ Použitie donucovacích opatrení za účelom výkonu práva styku je v tejto chýlostivej oblasti nežiaduce. Bude odôvodnené iba v prípade zjavne nezákonného konania rodiča, s ktorým dieťa žije (Zavřel proti Českej republike, rozsudok z 18. januára 2007, ods. 52). Osobitne významným je prípad, ak je odmietanie rodiča dieťaťom zapríčinené správaním tohto rodiča, teda, ak sa tento rodič nechoval vo vzťahu k dieťaťu vždy vhodne a empaticky (Pedović proti Českej republike, rozsudok z 18. júla 2006, ods. 112). Pokiaľ ide o osobitný výkon rozhodnutia vo veci maloletého dieťaťa, kedy je nevyhnutné vychádzať z toho, že ide predovšetkým o záujem maloletého dieťaťa, preto aj výkon rozhodnutia nemôže byť v rozpore s jeho záujmom. V prípade, že by sa preukázalo správanie matky ako dôvodné chránenie záujmu

dieťaťa, nebolo by možné pokutu uložiť (viď uznesenia Krajského súdu v Košiciach sp.zn. 7Cop/248/2009 a sp.zn. 7 Cop/116/2013). Matka maloletých detí navrhla uznesenie odvolacieho súdu zrušiť a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

4. Otec maloletých sa k dovolaniu matky nevyjadril.

5. Kolízny opatrovník vo vyjadrení k dovolaniu povinnej matky maloletých zotrval na svojich doterajších vyjadreniach v predmetnej veci, poukázal na správu zo 7.decembra 2016 a v dovolacom konaní navrhol rozhodnúť na základe dostupných dôkazných materiálov s poukazom na najlepší záujem maloletých detí.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) vychádzal z právnych záverov vyjadrených v rozhodnutí v rozhodnutí veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu z 19. apríla 2017 sp.zn. 1 VCdo 2/2017, podstatou ktorých je, že dôvody prípustnosti dovolania v zmysle § 420 CSP a § 421 ods. 1 CSP nemožno kumulovať. Skúmal preto prípustnosť dovolania matky maloletých detí len podľa ustanovenia § 420 písm. f/ CSP. Dospel pri tom k záveru, že dovolanie povinnej (matky maloletých detí) v zmysle tohto ustanovenia nie je prípustné. Vzhľadom na to dovolanie matky maloletých detí odmietol uznesením z 31. júla 2017 sp.zn. 5 Cdo 12/2017.

7. Na základe sťažnosti (povinnej) matky maloletých detí Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) v náleze zo 14. júna 2018 sp.zn. II. ÚS 64/2018 (ďalej len „nález“) konštatoval, že uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 5 Cdo 12/2017 z 31.júla 2017 bolo porušené základné právo povinnej (matky maloletých detí) podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Z uvedeného dôvodu ústavný súd toto uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V náleze poukázal na zjednocujúce stanovisko pléna ústavného súdu č.k. PLz. ÚS 1/2018- 22 z 25. apríla 2018, z ktorého vyplýva, že ak sú v dovolaní súbežne uplatnené dôvody prípustnosti dovolania podľa ustanovenia § 420 CSP a § 421 CSP a najvyšší súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania z hľadiska § 420 CSP, poruší tým právo na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Rovnako, pokiaľ sú v dovolaní uplatnené viaceré vady zmätočnosti uvedené § 420 písm. a/ až f/ CSP a najvyšší súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí výlučne na skúmanie prípustnosti dovolania z hľadiska existencie tej procesnej vady zmätočnosti, ktorá je v tomto ustanovení uvedená na prednejšom mieste, poruší tým právo na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

8. Najvyšší súd je viazaný právnym názorom ústavného súdu, ktorý vyslovil v náleze (§ 56 ods. 6 zákona č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov). Najvyšší súd vzhľadom na to po vrátení veci na ďalšie konanie skúmal, či je dovolanie matky maloletých detí prípustné nielen podľa § 420 CSP, ako aj podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Prípustnosť kumulácie dôvodov prípustnosti dovolania vyplýva napokon tiež z uznesenia veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu z 21.marca 2018 sp.zn. 1 VCdo 1/2018.

9. Matka maloletých detí vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP, podľa ktorého dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Jeho porušenie videla v tom, že súd prvej inštancie nedostatočne zistil skutkový stav veci, pretože nevykonával dokazovanie výsluchom maloletých detí za účelom zistenia ich postoja k danej veci, spravoval sa len tvrdením otca. Dovolateľka argumentovala tým, že maloleté deti sa vzpierajú ďalším stretnutiam s otcom a otvorene prejavujú nechť v tomto pokračovať, pričom ona ako dovolateľka ich neovplyvňuje, stretnutia s oprávneným nezakazuje.

10. Zákon č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej len „CMP“), ktorý upravuje konanie o výkon rozhodnutia vo veciach maloletých (§ 370 až § 391) neobsahuje osobitnú úpravu dovolacieho konania. Podľa § 2 ods. 1 CMP na konania podľa tohto zákona sa použijú ustanovenia Civilného

sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak. Ostatne uvedený kódex obsahuje tiež všeobecnú úpravu dovolania, podmienok jeho prípustnosti a dovolacieho konania (viď najmä § 419 až 457 CSP).

11. Najvyšší súd už v rozhodnutiach vydaných do 30. júna 2016 opakovane (viď napríklad sp.zn. 1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 209/2015, 3 Cdo 308/2016, 5 Cdo 255/2014) uviedol, že právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšej inštancie, sa v civilnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých civilný súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred civilným súdom, vrátane dovolacieho konania (m.m. I. ÚS 4/2011).

12. Aj po zmene právnej úpravy civilného sporového konania (vrátane dovolacieho konania), ktorú priniesol CSP v porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou, treba dovolanie naďalej považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie aj podľa novej právnej úpravy nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho (k tomu porovnaj napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp.zn. 2 Cdo 165/2017, 3 Cdo 14/2017, 4 Cdo 157/2017, 5 Cdo 155/2016, 8Cdo 67/2017).

13. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená, musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad (3Cdo 319/2013, 1 Cdo 348/2013, 3 Cdo 357/2016, 3ECdo 154/2013, 3 Cdo 208/2014).

14. Naďalej je tiež plne opodstatnené konštatovanie, že ak by najvyšší súd bez ohľadu na neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane [porovnaj rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp.zn. II. ÚS 172/03].

15. Tejto mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a 421 CSP. Otázka posúdenia, či sú, alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu.

16. Základným (a spoločným) znakom všetkých rozhodnutí odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné podľa § 420 CSP, je to, že ide buď o rozhodnutie vo veci samej, alebo o rozhodnutie, ktorým sa konanie končí.

17. V prípade, že dovolateľ vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z ustanovenia § 420 CSP, dovolací súd skúma prednostne, či ide o rozhodnutie v ňom uvedené; k preskúmaniu opodstatnenosti argumentácie dovolateľa o existencii procesnej vady konania v zmysle § 420 písm. a/ až f/ CSP pristupuje dovolací súd len vtedy, ak dovolanie smeruje proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo o rozhodnutie, ktorým sa konanie končí.

18. Ak je dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré nie je rozhodnutím vo veci samej, ani rozhodnutím, ktorým sa konanie končí, je z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. a/

až f/ CSP irelevantné, či k dovolateľom namietanej procesnej vade došlo alebo nedošlo.

19. V prejednávanej veci je dovolaním napadnuté uznesenie odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvej inštancie o uložení pokuty pre nerešpektovanie výzvy na dobrovoľné plnenie povinnosti matke ako povinnej v rámci výkonu rozhodnutia (§ 273 ods. 1 O.s.p., teraz § 382 CMP); teraz výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých (§ 370 až § 391 CMP).

20. Takéto rozhodnutie nie je rozhodnutím vo veci samej ani konečným rozhodnutím o veci vymedzenej žalobou/návrhom (viď napr. publikáciu Civilný sporový poriadok, Komentár, C. H. Beck, Praha, 2016, str. 1353 až 1355). Rozhodnutím odvolacieho súdu vo veci samej je rozsudok, ktorým odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie buď potvrdzuje, alebo mení. Pokiaľ odvolací súd nemôže vo veci rozhodnúť meritorne, pretože sú tu také prekážky, pre ktoré nemohol žalobu prejednať, konanie končí procesným rozhodnutím bez toho, aby sa vec prejedнала. Povinnou matkou maloletých napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nemá znaky uvedeného rozhodnutia.

21. Povinná matka maloletých dovolaním napadla uznesenie odvolacieho súdu potvrdzujúce uznesenie súdu prvej inštancie o uložení pokuty pre nerešpektovanie výzvy na dobrovoľné plnenie povinnosti vo vykonávanom konaní uloženej rozsudkom, ktorý je exekučným titulom (rozsudok Okresného súdu Košice I z 27. februára 2014 č.k. 18C/83/2010- 269 o rozvoze manželstva a úprave práv a povinností rodičov k maloletým deťom po rozvoze manželstva). Jej dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktoré nie je ani rozhodnutím vo veci samej, ani rozhodnutím, ktorým sa konanie končí. Vychádzajúc z uvedeného dovolací súd uzatvára, že dovolanie povinnej matky maloletých nie je podľa § 420 písm. f/ CSP prípustné.

22. Dovolateľka vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania tiež z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

23. Otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP môže byť len otázka právna (nie skutková otázka). Môže ísť o otázku hmotnoprávnu (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Toto ustanovenie dopadá na situáciu, v ktorej určitá právna otázka ešte nebola dovolacím súdom riešená, a preto ani nedošlo k ustáleniu jeho rozhodovacej praxe.

24. Súd oboch inštancií vychádzali v prejednávanej veci zo záveru, že matka maloletých detí bola na dobrovoľné plnenie povinnosti vyplývajúcej jej z právoplatného a vykonateľného rozsudku Okresného súdu Košice I z 27. februára 2014 č.k. 18C/83/2010- 269 (ďalej len „rozhodnutie súdu“) vyzvaná, vo vykonávanom konaní jej už bola súdom uložená pokuta (uznesenie Okresného súdu Košice II z 24.februára 2015 č.k. 23Em/10/2014- 46 v spojení s uznesením Krajského súdu v Košiciach z 30.októbra 2015 sp.zn. 8CoP/175/2015), napriek tomu matka naďalej znemožňuje otcovi v styku s maloletými deťmi a rozhodnutie súdu nerešpektuje, preto jej súd opakovane uložil ďalšiu pokutu 200 €.

25. Obsah dovolania (čl. 7 CMP a § 124 ods. 1 CSP) nasvedčuje tomu, že dovolateľka za významnú z hľadiska § 421 ods. 1 písm. b/ CSP považuje otázku, či pri výkone rozhodnutia v súvislosti so stykom maloletého dieťaťa s oprávneným rodičom je potrebné zisťovať (rešpektovať) názor maloletého dieťaťa, či použitie donucovacích prostriedkov za účelom výkonu práva styku dieťaťa s rodičom je žiaduce, ak áno, v ktorých prípadoch, a či pri použití donucovacích prostriedkov je potrebné prihliadnuť na najlepší záujem dieťaťa a či tento najlepší záujem dieťaťa prevažuje nad záujmom rodiča (oprávneného na styk s dieťaťom). Podľa jej názoru uvedená právna otázka nebola doteraz vyriešená ani v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu.

26. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl

súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

27. Výkon rozhodnutia vo veciach maloletých (štvrtá časť Civilného mimosporového poriadku) je druhom vykonávacieho konania. V rámci výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých súd realizuje výkon práv a povinností, ktoré boli judikované v základnom (nachádzajúcom) konaní.

28. Podľa § 376 ods. 1 CMP ak povinný dobrovoľne neplní, čo mu ukladá vykonateľný exekučný titul, môže oprávnený podať návrh na nariadenie výkonu rozhodnutia.

29. Podľa § 379 ods. 1 CMP pred uskutočnením výkonu rozhodnutia môže súd nariadiť pojednávania a predvolať povinného, oprávneného, maloletého alebo orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Na pojednávaní vyzve povinného, aby sa rozhodnutiu podrobil a upozorní tiež na následky neplnenia povinností ustanovených v rozhodnutí.

30. Podľa § 379 ods. 2 CMP ak sa javí, že účel pojednávania možno dosiahnuť aj písomnou výzvou, súd vyzve povinného na dobrovoľné plnenie a upozorní ho na následky neplnenia.

31. Podľa § 380 CMP pred uskutočnením výkonu rozhodnutia môže súd požiadať príslušný orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, prípadne príslušný orgán obce o poskytnutie súčinnosti pri zisťovaní informácií o dôvodoch nepodrobenia sa rozhodnutiu a o poskytnutie súčinnosti pri preverení týchto dôvodov.

32. Podľa § 382 ods. 1 CMP ak výzva súdu na dobrovoľné splnenie povinnosti zostane bezvýsledná, súd môže uložiť povinnému pokutu do 1 000 €.

33. Podľa § 3 ods. 1, 2 a 5 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č.207/2016 Z.z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých (ďalej len „vyhlášky“), súd po podaní návrhu na nariadenie výkonu rozhodnutia (§ 376 ods. 1 CMP) alebo po začatí konania, ktoré sa začína bez návrhu (§ 376 ods. 2 CMP), pred vydaním uznesenia o nariadení výroku rozhodnutia zisťuje, či sa povinný podrobuje rozhodnutiu a či existujú ospravedlniteľné dôvody, pre ktoré sa povinný nemôže podrobovať rozhodnutiu. Pri zisťovaní existencie ospravedlniteľných dôvodov podľa odseku 1 súd zohľadňuje najmä správanie sa povinného pri plnení povinností a správanie sa oprávneného pri realizácii práv vyplývajúcich z rozhodnutia, ako aj správanie sa a názor maloletého. Ak súd zistí až po vydaní uznesenia o nariadení výkonu rozhodnutia, že existujú ospravedlniteľné dôvody podľa odseku 1, súd nepostupuje podľa § 379, 382 a 383 CMP a neuskutoční sa výkon rozhodnutia.

34. Podľa článku 3 Dohovoru o právach dieťaťa: „Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho, pričom berú ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za neho zodpovedných, a robia pre to všetky potrebné zákonodarné a správne opatrenia. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali štandardom ustanoveným kompetentnými úradmi, najmä v oblastiach bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a vhodnosti svojho personálu, ako aj kompetentného dozoru“.

35. Podľa článku 5 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať zodpovednosť, práva a povinnosti rodičov, alebo v zodpovedajúcich prípadoch a v súlade s miestnou obvyčajou, členov širšej rodiny alebo obce, zákonných zástupcov alebo iných osôb právne zodpovedných za dieťa, ktoré smerujú k zabezpečeniu jeho orientácie a usmerňovaniu pri výkone práv podľa Dohovoru v súlade s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami“.

36. Podľa článku 5 prvej vety zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine : „Záujem maloletého dieťaťa je prvoradým hľadiskom pri rozhodovaní vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú“..

37. Podľa článku 4 druhej vety zákona č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej len „CMP“) : „Ak je účastníkom konania maloleté dieťa, koná súd v jeho najlepšom záujme a ak je to vhodné, informuje dieťa o všetkých podstatných otázkach týkajúcich sa priebehu konania a veci samej“.

38. Prax a aj literatúra poukazuje na to, že súd by mal po podaní návrhu na nariadenie výkonu rozhodnutia alebo po začatí konania, ktoré sa začína bez návrhu ešte pred vydaním uznesenia o nariadení výkonu rozhodnutia zistiť, či sa povinný podrobuje rozhodnutiu a či existujú ospravedlniteľné dôvody, pre ktoré sa povinný nemôže podrobovať rozhodnutiu. Pri zisťovaní existencie ospravedlniteľných dôvodov sa má súd zamerať na správanie sa povinného pri plnení povinností a správanie sa oprávneného pri realizácii práv vyplývajúcich z rozhodnutia, ako aj správanie sa a názor maloletého. Čo sa považuje za ospravedlniteľné dôvody, bude na posúdení súdu. Vo vzťahu k dieťaťu sa má zvýrazniť právo dieťaťa na sebaurčenie a právnu autonómiu a s ňou spojenú zodpovednosť súdu vyplývajúcu z vyšetrovacej zásady, ktorá ovláda nesporné konania. Rovnako má byť dôležitým kritériom napríklad aj vnímanie styku s rodičom samotným dieťaťom alebo dlhodobý nezáujem o realizáciu styku.

39. V preskúmvanej veci matke maloletých detí bola opakovane uložená pokuta za neplnenie právoplatného súdneho rozhodnutia, keďže matka maloletých detí bola na dobrovoľné plnenie povinností uloženej jej súdnym rozhodnutím, vyzvaná. Povinná (matka maloletých) svoje konanie odôvodňuje tým, „že obe maloleté deti vytrvalo odmietajú akékoľvek stretnutie s otcom, nie je fyzicky v jej silách zabezpečiť ich prítomnosť v neziskovej organizácii „Miesto pod Slnkom“. Už len snaha dohovárať im evokuje u syna aj dcéry hystériu a hocijaké zdržiavanie sa na Hlavnej ulici v Košiciach, kde má predmetná nezisková organizácia sídlo, je prakticky pre ich neprekonateľný odpor k tomuto miestu nemožné“.

40. Právo styku vychádza z Ústavy Slovenskej republiky, keď v zmysle čl. 41 ods. 4 Ústavy SR starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov, deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Právo styku a zásady jeho správneho výkonu sa premietajú do judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorý opakovane konštatoval, že je v záujme dieťaťa, aby udržiavalo rodinné vzťahy s odlúčeným rodičom a aby nebolo odtrhnuté od svojich koreňov (Gorgulu v. Nemecko), resp. že dieťa má právo na to, aby dostalo príležitosť rozvíjať svoj vzťah ku každému z rodičov a prejavíť svoje city skutočne a slobodne bez akéhokoľvek vonkajšieho tlaku zo strany druhého rodiča (Hansenová v. Turecko).

41. V rámci výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých súd má mať na zreteli najlepší záujem dieťaťa. Podľa jedného zo základných princípov mimosporového procesu vyjadreného v čl. 4 zákona č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok, že ak je účastníkom konania maloleté dieťa, koná súd v jeho „najlepšom záujme“. Inými slovami, objektívnym explicitne stanoveným zákonným kritériom pre rozhodnutie vo veci maloletého, je „záujem maloletého dieťaťa“, čo korešponduje s podstatou a účelom základného práva maloletého dieťaťa na rodičovskú výchovu a starostlivosť a tomuto právu zodpovedajúcemu základnému právu obidvoch rodičov na starostlivosť a výchovu o svoje dieťa. Obsah týchto práv je homogenizovaný nielen v práve, ale súčasne aj v povinnosti na sústavnú starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývoj dieťaťa v zmysle ustanovenia § 28 ods. 1 písm. a/ zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Pokiaľ teda ide o záujem dieťaťa, súd musí tento vyhodnocovať a zdôvodniť nielen mechanicky a formálne, ale aj vzhľadom na emocionálne (či už pozitívne alebo negatívne) väzby maloletého ku každému z rodičov (I. ÚS 216/2018).

41.1. Výkon rozhodnutia o výchove maloletých detí je spojený s viacerými špecifickými skutočnosťami, ktoré je súd povinný rešpektovať v tomto type konania (II. ÚS 375/2015). V prvom rade je potrebné v každej fáze konania o výkon rozhodnutia o výchove maloletých dôsledne prihliadnuť na záujem maloletého dieťaťa. Súd nemôže len mechanicky vychádzať z úpravy výkonu rodičovských práv a povinností vo vykonateľnom rozhodnutí, je povinný neustále vyhodnocovať, či nútený výkon

rozhodnutia je v záujme maloletého.

41.2. Úlohou súdu v konaní o výkon rozhodnutia je v prvom rade viesť povinného k tomu, aby si svoje povinnosti vyplývajúce mu zo súdneho rozhodnutia plnil dobrovoľne. Súd musí posúdiť, či konaním povinného rodiča došlo k porušeniu práv a povinností oprávneného rodiča, ktoré mu vyplývajú z právoplatného a vykonateľného rozhodnutia súdu. Súd rozhodujúci o výkone rozhodnutia vo veci styku rodiča s maloletým dieťaťom je povinný zisťovať, z akého dôvodu sa tento styk nerealizuje a akú mieru viny na nerealizovaní tohto styku má rodič povinný, oprávnený, ako aj maloleté dieťa. V konaniach vo veciach starostlivosti o maloletých, teda aj v konaní o výkon rozhodnutia, súd pri rozhodovaní má na zreteli predovšetkým záujem maloletého dieťaťa, ktorý by mali sledovať aj obaja rodičia.

42. Vo všeobecnosti platí, že vnútroštátne orgány musia vyvíjať snahu, aby napomohli spolupráci rodičov k výkonu práva styku. Ich povinnosť využiť donucovacieho opatrenia však nemôže byť obmedzená; musia brať ohľad na záujmy a slobody dotknutých osôb a osobitne na najlepší záujem dieťaťa a jeho práva, ktoré mu priznáva článok 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Najlepší záujem dieťaťa môže v závislosti na svojej povahe a závažnosti prevážiť nad záujmom rodiča. ESĽP v tomto ohľade opakovane konštatoval, že článok 8 v žiadnom prípade neoprávňuje rodiča, aby žiadal prijatie takých opatrení, ktoré by poškodzovali zdravie a rozvoj dieťaťa (napr. Fiala proti Českej republike, rozsudok z 18.júla 2006, bod 96). Použitie donucovacích opatrení za účelom výkonu práva styku je v tejto oblasti nežiaduce. Bude odôvodnené iba v prípade zjavne nezákonného konania rodiča, s ktorým dieťa žije (napr. Zavřel proti Českej republike, rozsudok z 18.januára 2007, ods. 52).

42.1. Účel pokuty nespočíva v sankcionovaní povinného rodiča za dobrovoľné nesplnenie povinnosti, a uloženie pokuty teda nemožno vnímať primárne ako sankciu za porušenie práva, ale skôr ako prostriedok donútenia povinného rešpektovať právne pomery založené vykonávaným titulom. Uložením pokuty je totiž sledovaná predovšetkým ochrana záujmu jedného z účastníkov konania na rešpektovanie právnych pomerov založených vykonateľným rozhodnutím súdu a má tak zásadne charakter prostriedku smerujúceho k ochrane práva na nerušený rodinný život (čl. 10 ods. 2 Listiny, čl. 8 Dohovoru). Pokiaľ však zo zistených okolností vyplýva, že povinný rodič nemôže plniť povinnosť stanovenú súdom z dôvodu negatívneho postoja samotných detí, pričom nebolo preukázané, že by príčinou ich negatívneho postoja bolo správanie či úmyselné ovplyvňovanie zo strany tohto rodiča, nie je možné považovať podmienky pre uloženie pokuty za naplnené (nález Ústavného súdu ČR z 19.apríla 2016 sp.zn. II. ÚS 3489/15). Uloženie tejto pokuty totiž nesmie viesť k presadeniu „násilnej“ zmeny prejavov vôle (priania) maloletých detí pokiaľ ide o styk s ich otcom, a to za situácie, kedy k zmene nedošlo ani napriek adekvátnemu výchovnému pôsobeniu zo strany matky, orgánu sociálno-právnej ochrany detí, špecializovaného pracoviska pre asistovaný styk rodičov s deťmi, či priamo súdom prostredníctvom pohovoru s maloletými deťmi. V súlade s princípmi vyjadrenými v Dohovore o právach dieťaťa je vylúčené, aby ktorýkoľvek z rodičov nútil dieťa k plneniu povinností všetkými prostriedkami. Sankčné pôsobenie súdu tak nemá reálny objekt, teda vôľou ovplyvniteľné ľudské správanie, na ktoré by mohlo reálne pôsobiť (nález Ústavného súdu Českej republiky z 13. októbra 2015, sp. zn. III. ÚS 3462/14).

43. V prejednávanej veci Okresný súd Košice II uznesením z 18.januára 2016 č.k. 23Em/10/2014- 70 uložil povinnej (matke maloletých detí) opakovane pokutu 200 € za bezdôvodné neplnenie právoplatného súdneho rozhodnutia, keďže matka maloletých bola na dobrovoľné plnenie povinnosti vyzvaná, bola jej právoplatne za neplnenie rozhodnutia súdu uložená pokuta, napriek tomu matka maloletých naďalej znemožňuje otcovi v styku s maloletými deťmi a rozhodnutie súdu nerešpektuje, pričom bola upozornená na následky neplnenia povinností (nútený výkon rozhodnutia). Na odvolanie povinnej (matky maloletých) Krajský súd v Košiciach uznesením z 31.augusta 2016 sp.zn. 8CoP/131/2016 napadnuté uznesenie súdu prvej inštancie potvrdil. Dospel k záveru, že súd prvej inštancie zistil skutkový stav riadne, posúdil ho podľa správnych ustanovení Zákona o rodine, správne a zákonne vo veci rozhodol potom, čo zistil všetky skutočnosti potrebné pre uloženie pokuty za neplnenie právoplatného a vykonateľného súdneho rozhodnutia, v dôsledku čoho je odôvodnenie napadnutého uznesenia presvedčivé a s jeho závermi sa v plnom rozsahu stotožnil. Odvolací súd na zdôraznenie správnosti napadnutého uznesenia súdu prvej inštancie dodal, „že povinná minimálne štyri roky nerešpektuje vykonateľné rozhodnutie o úprave styku otca s maloletými deťmi upraveným rozsudkom Okresného

súdu Košice I z 27.februára 2014 č.k. 18C/83/2010- 269. Je absolútne neakceptovateľné, že povinná znemožňuje styk otca s maloletými deťmi a nerešpektuje súdne rozhodnutie ani potom, čo jej už bola uložená pokuta 200 € za nesplnenie vyššie označeného rozhodnutia“. Odvolací súd uviedol, že „vzhľadom k tomu, že pokuta je najmiernejším prostriedkom, ako v tomto prípade prinútiť povinnú rešpektovať právoplatné a vykonateľné rozhodnutie súdu a plniť si uložené povinnosti, odvolací súd nemohol rozhodnúť v zmysle návrhu povinnej a pokutu zrušiť len preto, že maloleté deti podľa tvrdenia povinnej odmietajú sa stretávať s oprávneným. Ak by súd v tomto prípade nenariadil výkon rozhodnutia uložením pokuty povinnej, dal by návod všetkým matkám, ako nerešpektovať vykonateľné súdne rozhodnutie poukazujúc na nevôľu maloletých detí stretávať sa s otcom bezdôvodne, čo by z hľadiska oprávnených osôb bolo neprípustné“. Poukázal na to, „že povinná bola poučená o následkoch neuposlúchnutia výzvy a po doručení výzvy si mala premyslieť, či bude oprávnenému aj naďalej brániť v styku s maloletými deťmi na základe dôvodov, ktoré nepreukázala a nie sú jednoznačné. Na adresu povinnej odvolací súd konštatoval, „že z ustálenej súdnej praxe nepochybne vyplýva, že dieťa sa identifikuje s názorom toho rodiča, v ktorého bezprostrednej starostlivosti sa nachádza, preto je potrebné pre zdravý a harmonický vývoj osobnosti maloletých detí konštruktívne, vecne a racionálne pristupovať k budovaniu vzťahu otca s maloletými deťmi. Používať dieťa ako nástroj na riešenie problémov, prípadne ako nástroj odplaty bez rešpektovania potrieb dieťaťa citlivým prístupom, je nezodpovedné a môže sa neskôr negatívne prejavíť v jeho psychickom vývine“. Odvolací súd poukázal na zákonné ustanovenia § 382 ods. 1 CMP a § 386 ods. 1, 2 CMP a zdôraznil, že „vzhľadom na opakované porušenie rozhodnutia o úprave styku povinnou a na súčasné zákonné možnosti je zjavné, že postup súdu prvej inštancie bol nielen vecne správny, ale aj značne mierny, ak uložil povinnej poriadkovú pokutu len jedenkrát a v rozsahu iba 200 €. Povinná môže prispieť k zdravému a harmonickému vývoju maloletých detí tým, že zaujme konštruktívny, vecný a racionálny prístup k budovaniu vzťahu otca s maloletými deťmi. Opačným prístupom maloleté deti ochudobňuje a sťažuje im situáciu, do akej sa dostávajú v dôsledku nezhôd a konfliktov medzi rodičmi. Obidvaja rodičia by sa mali snažiť o také usporiadanie vzťahov a také správanie, ktoré eliminuje nepriaznivé dôsledky naštrbeného vzťahu medzi nimi na deti, pričom doterajší prístup najmä povinnej (matky) taký nebol“.

44. Dovolací súd považuje za potrebné uviesť, že otázka, či pri výkone rozhodnutia v súvislosti so stykom maloletého dieťaťa oprávneným rodičom je potrebné zisťovať (rešpektovať) názor maloletého dieťaťa, nebol splnený dovolateľkou tvrdený predpoklad prípustnosti dovolania vyplývajúci z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, teda že ide o otázku, ktorá nebola v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte vyriešená. Označená otázka bola totiž riešená v uznesení najvyššieho súdu z 19.marca 2008 sp.zn. 2 Cdo 193/2007, v ktorom najvyšší súd výslovne uviedol, že pokiaľ maloleté dieťa je schopné s ohľadom na vek a rozumovú vyspelosť vyjadriť samostatne svoj názor, súd na jeho názor prihliadne, pričom názor maloletého dieťaťa môže zisťovať nielen jeho výsluchom priamo na pojednávaní, ale aj prostredníctvom príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí. Okrem toho je namietaná právna otázka výslovne riešená aj platnou právnou úpravou, a to v § 38 zákona č. 161/2015 Z.z. Civilného mimosporového poriadku, v zmysle ktorého ak maloletý je schopný vyjadriť samostatne svoj názor, súd na jeho názor prihliadne, pričom tento názor zisťuje spôsobom zodpovedajúcim jeho veku a vyspelosti [(obdobne aj čl. 12 Dohovoru o právach dieťaťa; viď rozhodnutie najvyššieho súdu sp.zn. 6 Cdo 3/2018)].

45. Dovolateľka ďalej namietala nesprávne právne posúdenie veci v otázke, či použitie donucovacích prostriedkov za účelom výkonu práva styku dieťaťa s rodičom je žiaduce, ak áno, v ktorých prípadoch a či pri použití donucovacích prostriedkov je potrebné prihliadnuť na záujem dieťaťa a či tento najlepší záujem dieťaťa prevažuje nad záujmom rodiča (oprávneného na styk s dieťaťom).

46. Výkon rozhodnutia o výchove maloletých detí predstavuje nútené vymożenie povinnosti uloženej súdnym rozhodnutím. Podmienkou núteného výkonu je okrem existencie vykonateľného rozhodnutia a návrhu oprávnenej osoby, príp. uznesenia súdu o začatí konania, aj dobrovoľné nesplnenie povinnosti uloženej súdnym rozhodnutím. V danom prípade sa oprávnený- otec maloletých detí, domáhal realizácie svojho práva na styk s maloletými deťmi. Ustanovenia Civilného mimosporového poriadku upravujú jednotlivé právne nástroje, ktoré majú viesť k dobrovoľnému plneniu rozhodnutia, prípadne k podrobeniu sa rozhodnutiu, napr. písomná výzva, upozornenie a nariadenie pojednávania (§ 379 CMP), ukladanie

pokuty (§ 382 CMP), výzva na zastavenie príslušných dávok (§ 383 CMP). Zákon teda neupravuje vyčerpávajúco všetky spôsoby výkonu rozhodnutia a tiež všetky nástroje, prípadne iné formy pôsobenia súdu vedúce ku skutočnému výkonu rozhodnutia o výchove maloletých detí. Postup súdu v konaní o výkon rozhodnutia o výchove maloletých detí bude v zásade vždy odlišný, pretože je závislý od konkrétnych okolností prípadu. Taktiež je potrebné uviesť, že realizácia rozhodnutia o výchove maloletých detí bude od určitého veku dieťaťa takmer vždy závislá nielen od vôle rodičov, ale aj od maloletého dieťaťa. V týchto prípadoch tak súd len vytvára, prípadne zabezpečuje vhodné predpoklady na realizáciu rozhodnutia, nemá však vo svojej moci dosiahnuť to, aby jeho pôsobenie vždy viedlo k výkonu rozhodnutia (m.m. IV. ÚS 452/2013).

47. Z článku 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd vyplýva pre vnútroštátne orgány pozitívny záväzok. Ak je preukázaná existencia rodinného puta, mali by v zásade konať tak, aby umožnili rozvoj tohto puta a mali by prijať všetky vhodné opatrenia, ktoré od nich možno vzhľadom na okolnosti toho ktorého prípadu rozumne očakávať za účelom umožnenia styku rodiča s dieťaťom (napr. Nuutinen proti Fínsku, rozsudok z 27. júna 2000, ods. 128). Vnútroštátne orgány však nie sú zodpovedné za výsledok, t. j. ak sa styk rodiča s dieťaťom napokon nepodari uskutočniť v navrhovanej forme a periodicite, prípadne sa ho nepodari uskutočniť vôbec, ak vyvinuli náležitú starostlivosť a styku rodiča s dieťaťom bránia okolnosti na strane dotknutých osôb. EŠLP uznáva, že štátne orgány nie sú všemocné, najmä ak sa stretávajú s rodičmi, ktorí nie sú schopní prekonať svoju nevraživosť a nedbajú na záujmy vlastného dieťaťa (napr. Pedović proti Českej republike, rozsudok z 18. júla 2006, ods. 115). Skutočnosť, že rodičia dieťaťa nespolupracujú, nezbavuje vnútroštátne orgány povinnosti prijať všetky nevyhnutné a vhodné opatrenia na to, aby boli udržané rodinné putá (napr. Reslová proti Českej republike, rozsudok z 18. júla 2006, ods. 56). Často sa však stáva, že nie je možné okamžite nadviazať styk rodiča s dieťaťom, ktoré po istú dobu žilo s druhým z rodičov a nadviazanie styku vyžaduje určitú prípravu. Je nutné, aby sa dotknuté osoby podrobili vhodným opatreniam (stretnutia u psychológa, asistovaný styk v špecializovanom zariadení a pod.).

47.1. Vo všeobecnosti platí, že vnútroštátne orgány musia vyvíjať snahu, aby napomohli spolupráci rodičov k výkonu práva styku. Ich povinnosťou využiť donucovacie opatrenia však nemôže byť neobmedzená; musia brať ohľad na záujmy, práva a slobody dotknutých osôb a osobitne na najlepší záujem dieťaťa a jeho práva, ktoré mu priznáva článok 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Najlepší záujem dieťaťa môže v závislosti na svojej povahe a závažnosti prevážiť nad záujmom rodiča. EŠLP v tomto ohľade opakovane konštatoval, že článok 8 v žiadnom prípade neopravňuje rodiča, aby žiadal prijatie takých opatrení, ktoré by poškodzovali zdravie a rozvoj dieťaťa (napr. Fiala proti Českej republike, rozsudok z 18. júla 2006, ods. 96). Článok 8 dohovoru tak vyžaduje zo strany orgánov verejnej moci rozhodovanie zachovávajúce rovnováhu medzi záujmami dieťaťa a záujmami rodičov, osobitná pozornosť v tomto procese však musí byť venovaná najlepšímu záujmu dieťaťa, ktorý v závislosti na jeho povahe a význame môže prevážiť nad záujmami rodičov (Sahin v. Nemecko, rozsudok z 8. júla 2003, bod 66).

47.2. Použitie donucovacích opatrení za účelom výkonu práva styku je v tejto chúlостivej oblasti nežiaduce. Bude odôvodnené iba v prípade zjavne nezákonného konania rodiča, s ktorým dieťa žije (napr. Zavřel proti Českej republike, rozsudok z 18. januára 2007, ods. 52). Ide o prípady, kedy rodič, s ktorým dieťa žije, aktívne bráni styku druhého rodiča s dieťaťom.

47.3. Iná je však situácia, kedy rodič, s ktorým dieťa žije, v styku druhého rodiča s dieťaťom aktívne nebráni, avšak dieťa vyslovene styk odmieta. Osobitne významným je tento aspekt v prípadoch, ak je odmietanie rodiča dieťaťom zapríčinené správaním tohto rodiča, teda ak sa tento rodič nechoval vo vzťahu k dieťaťu vždy vhodne a empaticky (napr. Pedović proti Českej republike, rozsudok z 18. júla 2006, ods. 112). Podľa EŠLP je použitie donucovacích opatrení v takýchto prípadoch kontraproduktívne, a to práve z dôvodu, že môže mať za následok degradáciu vzťahov medzi dieťaťom a neempatickým rodičom (napr. Kapr proti Českej republike, rozhodnutie z 28. marca 2006).

48. Výkonávacie konanie o výchove maloletých detí je osobitnou, relatívne samostatnou fázou civilného súdneho konania, ktorá v zásade sleduje ten istý cieľ ako základné konanie- efektívnu a kvalifikovanú ochranu práv maloletého dieťaťa. Pri posudzovaní práv detí je zásadným princípom podľa článku 3 Dohovoru záujem dieťaťa; tento záujem musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti

týkajúcej sa detí. Deti majú právo na takú ochranu a starostlivosť, ktorá je potrebná pre ich blaho. Môžu slobodne vyjadrovať svoje názory. Tieto názory sa berú do úvahy pri otázkach, ktoré sa ich týkajú, s prihliadnutím na ich vek a vyspelosť. Pri všetkých opatreniach, ktoré sa týkajú detí, sa musia v prvom rade brať do úvahy najlepšie záujmy dieťaťa. Každé dieťa má právo na pravidelné udržiavanie osobných vzťahov a priamych stykov s obidvoma svojimi rodičmi, ak to nie je v rozpore s jeho záujmom.

48.1. Záujem maloletého dieťaťa je prvoradým hľadiskom pri rozhodovaní vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú. Pri posudzovaní, čo je najlepším záujmom maloletého dieťaťa, súd musí zohľadniť všetky relevantné skutočnosti a okolnosti tak, aby bolo zabezpečené morálne a materiálne blaho (dobro) dieťaťa a chránené jeho práva a oprávnené záujmy (porov. čl. 5 zákona o rodine). Z uvedeného vyplýva, že pojem najlepší záujem dieťaťa je veľmi pružný a musí byť skúmaný individuálne, vždy v konkrétnej situácii, musí vychádzať zo zistených okolností a musí sa uskutočniť tak, aby sa v plnej miere rešpektovali ústavou a medzinárodnými dokumentmi zakotvené práva maloletého dieťaťa. Určenie spôsobu a potreba použitia donucovacích prostriedkov za účelom výkonu práva styku maloletého dieťaťa s rodičom súdom je vždy výsledkom posúdenia konkrétnych skutkových okolností každej prejednávanej veci, ktoré sú nezameniteľné s okolnosťami relevantnými v iných veciach a preto ani zákon neupravuje vyčerpávajúco všetky spôsoby výkonu rozhodnutia a tiež všetky nástroje, prípadne iné formy pôsobenia súdu, vedúce ku skutočnému výkonu rozhodnutia o výchove maloletých detí. Konkrétny postup súdu v konaní o výkon rozhodnutia o výchove maloletých detí bude teda v zásade vždy odlišný a závislý od konkrétnych okolností prípadu. Pokiaľ účelom § 421 ods. 1 písm. b/ CSP zo širších hľadísk je tiež to, aby sa vyriešením niektoej, dosiaľ ešte dovolacím súdom nevyriešenej právnej otázky vytvorila a ustálila rozhodovacia prax dovolacieho súdu, je namieste konštatovanie, že vyriešením takto vysoko individuálnej otázky (akou je dôvodnosť a určenie kritérií pre použitie donucovacích prostriedkov pri výkone za účelom výkonu práva styku dieťaťa s rodičom) sa ani nemôže vytvoriť ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu, keďže na každý prípad je potrebné pozeráť individuálne pre daný prípad a toto nemôže byť pravidlo pre iné prípady, aj keby formálne vykazovali rovnaké skutkové okolnosti. Pri posúdení a hodnotení zákonom ustanovených východísk postupujú totiž sudy vždy diferencovane v každom jednotlivom prípade a nezotrvávajú na určitých striktných hraniciach (porovnaj 3 Cdo 226/2017, 4 Cdo 64/2018).

48.2. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že z pohľadu posudzovania najlepšieho záujmu dieťaťa je každé dieťa jedinečné. Rozhodujúcimi kritériami, ktoré majú byť použité pri posudzovaní najlepšieho záujmu dieťaťa, sú najmä osobný kontext, aktuálna situácia a potreba dieťaťa. Pri posudzovaní najlepšieho záujmu sa má prihliadať najmä na okolnosti, ktoré súvisia s individuálnymi charakteristikami dieťaťa (vek, pohlavie, stupeň zrelosti, sociálny kontext, v ktorom dieťa žije a pod.). Najlepší záujem dieťaťa je komplexným, pružným a flexibilným pojmom. Jeho obsah sa má určiť podľa okolností prípadu, v ktorom sa dieťa nachádza alebo ktoré sa dieťaťa dotýkajú, prípadne dieťa ovplyvňujú. Preto aj prijatie konkrétnych rozhodnutí alebo opatrení vždy závisí od posúdenia celkovej situácie dotknutého dieťaťa. Všetky súdne a správne rozhodnutia týkajúce sa dieťaťa, majú byť vydané s tým, že najlepší záujem dieťaťa je prvoradým hľadiskom pri rozhodovaní v danej veci.

49. Pokiaľ v prejednávanej veci sudy na základe vykonaného dokazovania a vyhodnotení všetkých okolností veci dospeli k záveru, že matka maloletých detí, ktoré má v osobnej starostlivosti, znemožňuje styk otca s maloletými deťmi a nerešpektuje súdne rozhodnutie ani potom, čo jej už bola uložená pokuta za neplnenie právoplatného a vykonateľného súdneho rozhodnutia o úprave styku otca s maloletými deťmi, tento ich záver nemôže byť preskúmaný podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP v rámci mimoriadneho opravného prostriedku, pretože dovolací súd nie je oprávnený preskúmať a prehodnocovať skutkové závery odvolacieho súdu z hľadiska ich správnosti a úplnosti (§ 442 CSP), ani prehodnocovať vykonané dôkazy; iný prístup by bol porušením zásady priamosti súdneho konania. Dovolací súd totiž nie je treťou inštanciou a dovolanie nie je koncipované ako ďalší riadny opravný prostriedok. Preto sa dovolaním nemožno úspešne domáhať revízie skutkových zistení urobených súdmi prvej a druhej inštancie, ani prieskumu nimi vykonaného dokazovania.

50. Dovolací súd zdôrazňuje, že úloha oboch rodičov je v živote maloletého dieťaťa nezastupiteľná a dovolací súd nemá za to, že by tomu bolo inak v prejednávanej veci. Záujmom dieťaťa je nepochybne, aby bolo v starostlivosti toho z rodičov, ktorý uznáva úlohu a dôležitosť druhého rodiča v živote dieťaťa.

Starostlivosť a výchova o maloleté dieťa predpokladá zabezpečenie nielen materiálnych, ale i nemateriálnych podmienok, ktoré umožňujú rozvíjanie osobnosti maloletého dieťaťa. V procese socializácie maloletého dieťaťa je v zásade nevyhnutná účasť oboch rodičov. Po rozpade rodiny s maloletými deťmi nielen etika príbuzenských vzťahov, ale aj zákon zaväzuje deti k povinnosti svojich rodičov ctíť a rešpektovať, kým rodičovská zodpovednosť (za riadnu výchovu detí) je prikázaná obom rodičom; preto, pokiaľ nie sú zistené také skutočnosti, ktoré by viedli k pozastaveniu výkonu rodičovskej zodpovednosti, nie je dôvod na to, aby rodič, v ktorého priamej starostlivosti maloleté dieťa nie je, aby sa tento rodič s maloletým dieťaťom nestretával. Dovolací súd v tejto súvislosti pripomína, že záujem maloletého dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri hľadaní konkrétneho najvhodnejšieho usporiadania vzťahov medzi rodičmi a maloletým dieťaťom a tento záujem vyžaduje, aby sa na jeho výchove podieľali obaja rodičia, ktorí majú v živote maloletého dieťaťa bez pochybnosti nezastupiteľné postavenie (porovnaj Nález Ústavného súdu Českej republiky sp.zn. II. ÚS 554/04). Dieťa má právo na to, aby dostalo príležitosť rozvíjať svoj vzťah ku každému z rodičov a prejavovať svoje city skutočne slobodne bez akéhokoľvek vonkajšieho tlaku zo strany druhého rodiča. Základným právom každého maloletého dieťaťa je právo na pravidelný kontakt s obidvoma rodičmi. Záujem maloletého dieťaťa treba skúmať z objektívneho hľadiska a je nesporné, že v takom prípade je v záujme maloletých detí aby sa vytváral pozitívny vzťah maloletých detí k obom rodičom a to nevyhnutne vyžaduje pravidelný styk.

51. Pri výkone styku rodiča s maloletými deťmi je nevyhnutné vziať na zreteľ zodpovednosť matky, aby v záujme oboch maloletých detí na nich pozitívne vplývala a viedla ich k pozitívnemu vzťahu k otcovi. Dôležitá úloha otca v živote maloletých detí je nepopierateľná, preto je úlohou matky vhodne na maloletých pôsobiť a zdôrazňovať jej dôležitosť stretávania sa s druhým rodičom, čo v danom prípade absentuje. Ako vyplynulo z vykonaného dokazovania, matka s otcom vôbec nekomunikuje a otec nie je ani s deťmi od roku 2010 v žiadnom kontakte. V predmetnej veci absentuje schopnosť matky dohodnúť sa na výchove a starostlivosti s druhým rodičom, ako aj jej zodpovednosť na spolupodieľaní sa a akceptácii otca zo strany maloletých detí. Matka tvrdí, že maloleté deti vytrvalo odmietajú akýkoľvek kontakt s otcom (maloletý O. v čase rozhodovania súdu mal 13 rokov a Y. 11 rokov) napriek tomu, že ich ona neovplyvňuje, stretnutia s otcom nezakazuje. Dovolací súd v tejto súvislosti poukazuje na to, že uvedenú informáciu matka podáva súdu tendenčne a skresleným spôsobom. Zo správy kolízneho opatrovníka, správy neziskovej organizácie „Miesto pod slnkom“, ako aj z pohovoru s matkou maloletých detí jednoznačne vyplynulo, že v súvislosti s prešetrovaním pomerov v rodine maloletých detí, matka v rámci úradného pohovoru neudelila súhlas k vedeniu rozhovoru s maloletými deťmi a dlhodobo s úradom nespolupracuje; prerušila kontakty aj so svojimi rodičmi (viď konanie vedené na Okresnom súde Košice I vo veci úpravy styku starých rodičov s maloletými deťmi, sp.zn. 21P/86/2016). Z uvedeného je zrejmé, že v danom prípade matka neumožnila a nedala priestor, aby ňou tvrdené skutočnosti boli relevantne overené, keď odmietla dať maloletým deťom priestor na vyjadrenie svojho názoru, čo maloletým zákon umožňuje. Názor dieťaťa je len jednou zo skutočností, ku ktorým súd pri svojom rozhodovaní prihliada. Súd musí predovšetkým hľadiť na záujem dieťaťa. V tomto konkrétnom prípade je v záujme oboch maloletých detí, aby došlo k reálnemu stretávaniu sa otca s maloletými, aby mali šancu budovať vzťah otca a detí, ktorý je po dlhšiu dobu narušený. Matka svojím konaním tento záujem maloletých nechráni. Problém spočíva v matkinom nepochopení potreby spoločnej výchovy dieťaťa. Rodičia nesmú byť pri vytváraní nových životných vzťahov egoistickí myslieť si, že ak im je dieťa zverené do osobnej starostlivosti, druhý rodič stráca právo byť spoluprátný pri ich výchove.

52. Najvyšší súd z týchto dôvodov dospel k záveru, že matka nedôvodne vyvodzuje prípustnosť podaného dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP.

53. Na základe vyššie uvedeného dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie matky proti uzneseniu odvolacieho súdu nie je dôvodné, preto ho ako dovolanie smerujúce proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné, odmietol (§ 447 písm. c/ CSP).

54. Rozhodnutie o nároku na náhradu trov dovolacieho konania dovolací súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

55. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3: 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.